

Nadejamo se, da nam bo moči o njegovem delovanju in življenju obširneje pisati. Danes kličemo vrlemu, značajnemu tovarišu tja do temnih jame globočin: Ave, anima pia!

Naši dnevi na vseslovan- skem avstrijskem učitelj- skem shodu.

(Dalje.)

Z Dunaja v Prago.

Praga, 11. avgusta 1908.

Vožnja z Dunaja v Prago nam ostane večno v spominu. Bila je takorekoč nepretržna ovacija tako slovenskemu kakor hrvaškemu in srbskemu učiteljstvu, a v polni meri je veljala tudi vrlemu zastopstvu hrvaškega naroda.

Pot od Dunaja do Gmunda smo porabili v to, da smo se hoteli natančno prepričati o naših sopotnikih v zlato Prago, o sopotnikih, ki jih je gnalo slovansko navdušenje v središče slovanske delavnosti, v središče slovanske samostojnosti. In med temi potniki smo opazili preproste seljake, preproste seljake in nadebudno mladino, ki se niso sramovali priznati, da so si le s težavo nabavili potrebna sredstva, da so mogli pohiteti med cvet slovanskih narodov, kjer se hočejo naučiti prave slovanske odločnosti, da ne podležejo krutim nastopom Rauchovega pševanja in da si počivo spomin na svojo nekdanjo boljše preteklost. In ne hote nas je obšla bridka misel, zakaj ne napravljajo naši „ljudski“ prijatelji takih skupnih izletov s svojimi podaniki na taka poučna učna pota, kakor je ravno razstava v Pragi? Seveda, naše preprosto ljudstvo menda še ni zrelo za drugačna potovanja kakor za kako božjo pot, ki stane najmanj še enkrat toliko kakor izlet v Prago. Uverjeni smo, da bi našemu ljudstvu izlet v Prago namesto v Lurd koristil tisočkrat več, zakaj v Pragi bi se našemu ljudstvu lahko nazorno pokazalo, da je le ono ljudstvo srečno, ki živi v blaginji, a to blaginjo se more pridobiti le z večjo izobrazjenostjo in z zaupanjem v lastno moč, v lastni jaz. — Toda slovanskim marsikaterim osrečevalcem je zbuditev take samozavesti zoprna, zakaj oni le predobro vedo, da bodo živeli le toliko časa udobno življenje na tem svetu, dokler se nahaja slovensko ljudstvo v oni sanjavi domišljiji, da ni svet zanje ustvarjen, temveč da mu je zagotovljena boljša bodočnost šele na onem svetu...

Pot od postaje Gmunda do zlate Prage nas je natančno poučila o narodni zavesti češkega naroda, bodisi preprostega bodisi izobraženega. In narod, ki sestoji iz tako narodno-navdušenega ljudstva, ni še posvečen propadu, temveč takemu narodu je določena na svetovnem pozorišču še velevažna naloga. Od Gmunda dalje do Prage je bila pot nepretržne ovacije. Pozdravljali nas je bosopeti pastirček, pasoč ob železnici svoje goske, pozdravljali nas je kmetič s polja, a pozdravljala nas je preprosta žena, nabiraje suhljad in gobe ob gozdnem parobku. Češki narod je vedel, da se peljejo zastopniki bratskih narodov h njemu v goste.

Do Gmunda sta nam prihitela naproti zastopnika češkega učiteljstva, tovariša Forman in Hüttl.

sovalec raznih časopisov slovenskih in nemških. Spisal je marsikak lep podlistek za „Slovenski Narod“, a prinesle so marsikaj šaljivega in resnega celo Münchner Fl. Bl. Najrajši pa je sodeloval pri „Učit. Tov.“, ki mu je bil skoro do zadnjega časa vrl podpornik. Bil je učitelj z dušo in telesom, a bil je tudi nad vse kolegialen učitelj in voditelj. Zavzel se je rad vselej in povsod za podrejeno mu učiteljstvo, kar mu je, kakor mi je večkrat poudarjal, pripomoglo, da ni dosegel, česar je želel. Kako rad bi se bil udeležil 25 letnice, ki so jo preženovali njegovi tovariši ravno ono nedeljo, ko je izpil on zadnji kelih posvetne brezsrčnosti — a ni mogel, rad bi bil brzojavil, pisal — ni mogel. Tovariši iz leta 1883., sprejmite njegove pozdrave, ki vam jih pošilja po meni. Ko ni mogel drugega, je izročil pozdrave vsem dragim tovarišicam in tovarišem ter vsem prijateljem in neprijateljem.

Izpolnujoč to Tvojo prošnjo, dragi Ludovik, se poslavljam s temi borimi vrsticami od Tebe, želeč le, da sladko spavaš v rahli zemlji in da zopet vidimo se nad zvezdami!

Mokronog, 18. avgusta 1908.

Jožef Tratar.

Na postaji Třeboni nas je pričakovala nešteta množica ljudstva, kjer nas je v srčnih besedah pozdravil mestni zastopnik Smutny Vaclav, ki se mu je zahvalil hrvaški poslanec dr. Lorkovič, a dame so nas obsule s cvetjem. — Na postaji Veseli nas je na čelu ogromne množice pozdravil župan J. Baštecky, kličoč nam: dobro došli, a v imenu čeških dam gđe. Mařenka Filipkova, obema je odgovarjal hrvaški poslanec J. Modrušan. — Postaja Tabor nam je nudila krasen pogled. Ljudstva na stotine, na čelu mu župan Setnusky, ki je v izbranih besedah nazdravljaval iztelnike; zahvalil se mu je v imenu izletnikov Slovenec učitelj Rapč. V zahvalo za ta presrčen pozdrav smo obsuli prišlece s cvetkami, ki smo jih prejeli na postaji Třeboni. — Na postaji Benešovo so bila zastopana vsa tamošnja društva, v njih imenu nas je pozdravil župan V. Štark, odgovoril mu je srbski učitelj Št. Badič. Navdušenje je priklopelo do viška, ko sta se poljubila in objela govornika v znak slovanske solidarnosti. Na predzadnji postaji Nusle-Vrsovič nas je pričakovala nešteta množica ljudstva, na čelu mu polništevilni društvi „Sokol“ in gasilno društvo. V imenu „Sokola“ kakor tudi vseh zastopov nas je pozdravil starosta A. Šebek, a odzdravil mu je učitelj Pesek.

Nad vse presrčen pa je bil sprejem na praškem kolodvoru. Ljudstva je bilo — lahko rečemo — na tisoče v kljub pozni uri. In kakor hitro se je ustavil vlak, je zaorilo iz teh tisočih grl: „Na zdar!“ in: „Živeli!“ Slovenci, Hrvati in Srbi, da se ni čul niti piska in hlapenja vlaka.

V imenu kraljevega mesta nas je pozdravil splošno v lep hrvaščini dr. Vr. Černý, zagotavljajoč, da nam praško mesto kliče najsrčnejši „Na zdar!“ in srčno želi, da ponese na dom veliko idejo o slovanski vzajemnosti, idejo, ki ima bodočnost. Specialno je pozdravil učiteljstvo v imenu praškega zastopa Jos. Schrötter, poudarjajoč, da češko ljudstvo ve ceniti velevažno, a težko nalogo ljudskega učiteljstva in želi, da se vračajoči spominjamo še večkrat mesta Prage.

V imenu pripravljalnega odbora slovanske učiteljske zveze nas je pozdravil predsednik tega odbora, tovariš B. Skála. V navdušenem govoru je proslavljaval zavest južnoavstrijskega učiteljstva, poudarjajoč, da pot, da misel, ki nas je danes združila na zgodovinskih tleh zlate Prage, obeta prinesiti dalekosežen prevrat v življenje slovanskih narodov. Naš pohod lanskega leta v Zagreb in idilično mestece Radovljico postane začetek naše boljše bodočnosti. Živeli Hrvati, Srbi, Slovenci! Na zdar! (Gromovito ploskanje.)

V imenu izletnikov sploh je odzdravljaval poslanec J. Modrušan, poudarjajoč, da se hočemo ravno med Čehi navdušiti za svoj nadaljni boj proti raznim sovragom. Ravno Čehi nam bodo vzor, kako se moramo osvojiti najprej gospodarski, a tudi duševno. Naj živi slovanska vzajemnost, naš vzor, naš smoter. — V imenu hrvaškega učiteljstva je govoril tov. Klobučar, v imenu slovenskega tov. L. Jelenc. Oba odzdrava je sprejela ogromna množica z velikanskim navdušenjem.

Čaroben pogled se nam je nujil pred kolodvorom. Ljudstva poln ogromen prostor pred južnim kolodvorom. Gromoviti klici „Živeli Slovenci, Hrvati, Srbi!“ Ko smo korakali do svojih voz, nam je hotel vsakdo stisniti roko v bratski pozdrav, nas videti od bližje. In rediteljem je bila dana težka naloga, vzdrževati red ter nas končno privedi na „Žofin“, kjer so se nam dala potrebna navodila za prenočevanje.

Ob 10. uri so dospeli zastopniki poljskega in slovaškega učiteljstva, in sicer je bilo samo poljskega učiteljstva 120, nevštevisi drugih Poljakov, ki so pohiteli v kraljevo Prago iskati skupnega stika po vzorcu ravnokar mimule vseslovsanske konferencije — a Slovakov je bilo 57, med njimi 16 zastopnikov učiteljstva, v pretežni večini učiteljice v pestrobojnih narodnih nošah. Slovaške je vodil znani narodni mučenik Svetozar Hurban-Vajansky.

Došlece je pozdravil v imenu praškega mestnega zastopa Josef Schrötter, ki je v daljšem govoru izvajal, da je mesto Praga radevoljno prevzelo protektorat nad avstrijskim slovanskim učiteljskim zborovanjem, ker ve ceniti dalekosežni pomen tega bratskega zblizanja. Sklenil je z vzklikom: Necht žiji Polaci! (Burno odobravanje.)

Slovaške je pozdravil znani dr. Vr. Černý tudi v imenu stolnega mesta, kličoč jim kakor

najbližjim sorodnikom: „Dobro došli!“ z željo, da naj se v teh dneh navzamejo moči, da bodo mogli okrepani vršiti svojo narodno dolžnost.

Kot tovariše sta pozdravila v imenu pripravljalnega odbora učitelj Černý in Pilat v imenu „Češkoslovsanske enote“.

Odgovarjala sta v imenu Poljakov tov. Novak, a v imenu Slovakov Svetozar Hurban. — Slednjič je izročila došlecem pozdrav češkega ženstva tov. Tumova.

Presrčni pozdrav je zaključila večnolepa pesem „Hej Slovani“, ki jo je pela tisočera množica razoglava.

Na „Žofinu“ so se jim slično nam odkazala stanovanja.

V Pragi.

Nedelja, 9. avgusta.

Nedelja je bila posvečena trojnemu delu. Dopoldne smo se udeležili vsi zastopniki v Prago došlega učiteljskega manifestacijskega shoda, ki ga je priredil češki narod brez razlike strank v znak zahteve, da hoče češki narod imeti tudi v mešanih krajih, kjer gospoduje oholi Nemeč, češke šole za češke otroke. Manifestacija, ki o nji prilično še podrobneje izpregovorimo, nam je jasno pokazala, kaka velikanska moč živi v češkem narodu, a trikrat gorje oni vladi, ki bi hotela to moč po nepotrebnem spraviti v valovanje, da bo začel češki narod glasno zahtevati, kar je v nedeljo, dne 9. avgusta le n e m o p r o s i l.

Ob 2. uri popoldne je prišlo srbsko učiteljstvo iz kraljevine Srbije pod vodstvom značnega nositelja slovanske vzajemnosti tovariša Jovan Jovanovića iz Kragujevaca, da nekako kumuje ustanovitvi Avstrijske slovanske učiteljske zveze. Sprejem je bil nad vse srčen, kar najbolj svedoči, da so prišli bratje med brate.

Slovaške prišlece je pogostilo mestno zastopstvo v kraljev. muzeju, kjer se je marsikatera navdušena govornica izrekla v boljše bodočnost trpinov Slovakov.

Popoldne je zletela večina slovenskih, hrvaških kakor tudi nekaj drugih gostov v prekrasno razstavo, da dobi vsaj nekaj skupni vtisk od te v svoji stroki in genialni sestavi menda edine razstave. Popis te razstave si pridržimo za podlistek bodočih števil „Učiteljskega Tovariša“. Omenjamo le mimogrede, da razstava deluje na še tako razvajenega človeka mogočno, čeravno so nemški listi in lističi pisali, da je češka razstava velika blamaža za češki narod, zakaj da obstoja le iz precejšnjega števila suhoparnih statističkih tabel in nekaj, po nemških vzorcih posnetih modelov. Videli smo razstavo, in jasna priča nam je češke žilavosti, one žilavosti, ki se je nemški narod ne boji zamaš...

Nepozabljiv naravnost bajen je bil vtisk, ki ga je napravil na nas prijateljski sestanek v nedeljo zvečer v veliki žofinski dvorani. Kdor je že videl to prekrasno dvorano in v tej veličastni dvorani vso to mnogojezično, pestro množico vseh slovanskih narodov, ki je morala v ogromni večini stati, zakaj na sedeže niti misliti ni bilo, nam bo pritrtil, da ne pretiravamo, ako rečemo, da nas je bilo do 5000, ne všteti one, ki so morali si iskati prostora na hodnikih, v dolenjih prostorih in na vrtu. In vso to množico je navdajala edina zavest, da nas družijo slovanska vzajemnost, da ponese mo to idejo v zadnjo vas najzapuščenejše avstrijske kronovine. In kakor tajen šelest mogočnega gozda je šumela govornica slovanskih narodov, in ni nam bilo treba rabiti onega jezika v medsebojno sporazumevanje, kar nam naši krvni in nekrvni bratje tako radi opočitajo — nemščine — temveč govorila so tu usta in srce. Ni se zrušila svetovnoznana dvorana „Žofina“, ko je sedel poleg pravoslavnega Srba katoliški Poljak, ko je sedel katoliški duhovnik poleg pravoslavnega popa. Z zadovoljstvom moramo konstatovati, da smo na tem sestanku zapazili mnogo svečnikov, a takih svečnikov se nismo sramovali, ker smo brali z njih obrazov, da jih je na naš sestanek privedla zgolj ona slovanska zavest, ki opasi v najkrajši dobi vse Slovane brez razlike vere v mogočno deblo po Svatoplukovem geslu, da je samo v edinosti bodočnost slovanstva!

Večer je otvoril „Učiteljsky pevcky zbor z Plzenska“ s veličastno Smetanovo skladbo „Veno“ pod spretnim vodstvom pevovodje Fr. Krotčega. — Slavnostni govor je imel tovariš B. Skála, v katerem je poudarjal, da je bodočnost v rokah slovanstva. — Govor je zbudil frenetiški aplavz.

Učiteljski pevski zbor je nato dodal še več točk, med njimi tudi „Hej Slovane“ in „Kje dom je moj.“

V solopevih sta se posebno odlikovala učitelja J. Fiala in B. Kranda, ki sta žela za svoj trud zasluženo pohvalo.

In ostali smo skupaj do pozne ure v prijateljskem pogovoru in nam se je zdelo, da je angel slovanske vzajemnosti razprostrl nad to tisočero množico svoja krila, in srce nam je radosti utripalo, ko smo videli, da se oživljajo naše najsmelejše misli, da je napočil oni dan, ki nam obeta boljše bodočnost! (Dalje.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodnosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registрована zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca julija: K 123.60218.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znak se ne odgovarja.

Srednje šole na Slo- venskem.

5. Realke na Slovenskem.

Ta študij se žalibog pri Slovencih preveč zanemarija.

Ljubljanska realka je štela med 495 dijakov 277 Slovencev, t. j. 56%. Med stalnimi profesorji je po zadnjem junjskem imenovanju z ravnateljem 12 Nemecev, 1 Lah in 6 Slovencev. Eno mesto je zdaj razpisano. To razmerje Slovencev in Nemecev v učiteljskem zboru ima za Slovence zle posledice. Nemškimi dijakom se prezrejo in odpustijo najhujši disciplinarni prestopki, vcepja se jim smrtno sovraštvo proti Slovencem. Ali ni dovolj značilno, da se mora sodišče baviti s slučajem, kakor je bil Mahrov in Stangerjev nočni napad na mirnega Slovenca? Mahrin Stangerstaoba absolventa ljubljanske realke. Drug dijak Stöckl se je moral pred sodiščem zagovarjati zaradi napada na slovenskega dijaka. Isti Stöckl je še v letnem poročilu naveden kot učenec realke, čeravno je bil od sodišča obsojen in je zaslužil izključenje.

Značilno pa je tudi sledeče: Če prebiramo poročila zadnjih let, vidimo vedno v nižjih razredih število slovenskih dijakov dvakrat toliko kakor nemških; v zadnjih razredih realke pa se skrči število Slovencev tako, da jih je manj nego Nemecev. Tc bi moralo Slovincem dati misliti!

Slovenskim deželnim poslancem in zlasti članom deželnega šolskega sveta priporočamo, da pazno zasledujejo dogodke in uspehe ljubljanske realke.

I drijska mestna realka se je letos izpopolnila in je imela prvič maturo. Di-jakov je bilo 225, razen treh vsi Slovenci, profesorji vsi Slovenci. Učni jezik prevladuje nemški, v nižjih razredih se rabi pri polovici predmetov, v višjih razredih pa se skoro izključno nemško poučuje. Upamo, da se to sčasoma izpremeni na boljše.*) Sicer pa je ta realka moderen zavod, kakor se sliši, v vsakem oziru dobro opremljen in celo brez šolnine.

Na realki v Mariboru je 10, v Celovcu 7 slovenskih dijakov, profesorja ni nobenega Slovenca. Slovenščina se učijo Slovenci skupaj z Nemci od začetka z nemškim učnim jezikom in še to samo v nižjih 4 razredih.

Na Primorskem vlada še najboljše razmerje med številom slovenskih gimnazijcev in realcev, prvih je 425, drugih pa 219, dočim je na Kranjskem gimnazijcev trikrat toliko kakor realcev.

Na realki v Gorici je med 423 di-jaki 143 Slovencev, med 19 učnimi osebami 6 Slovencev. Za pouk slovenščine je dobro pre-skrbljeno.

Državna realka v Trstu ima 499 di-jakov, med temi 76 Slovencev, med stalnimi profesorji ni nobenega Slovenca. Slovenščina

*) Vzrok je to, ker ni slovenskih učnih knjig. Uredn.

Dalje v prilogi.

se poučuje kot relativno obligaten predmet za Slovence, a samo v nižjih razredih, ne da bi bil zato nameščen poseben profesor. Pouk oskrbuje profesor slovenščine z državne gimnazije.

Državna nižja realka v Pulju, ki je stopila na mesto mornarske nižje realke, menda ne izdaja letnega poročila; vsaj mi ga nismo videli, zato tudi ne moremo poročati o nji.

6. Bilanca našega srednjega šolstva.

Na Kranjskem ima 479.973 Slovencev (po zadnjem ljudskem štetju) 1594 slovenskih gimnazijcev in 509 realcev, 28.177 Nemcev pa ima 223 gimnazijcev in 203 realce. En srednješolec torej pride na 228 Slovencev, pri Nemcih pa že na 66 prebivalcev. Za Nemce sta dve nemški gimnaziji in ena nemška realka, za Slovence 4 utrakvistične (v nižjih razredih slovenske, v višjih nemške) gimnazije, ena utrakvistična realka — mestna v Idriji — in ena popolnoma slovenska gimnazija — škofovi zavodi v St. Vidu.

Na Spodnjem Štajerskem je 409.531 Slovencev, 578 slovenskih gimnazijcev in 10 realcev. Nemcev je 52.716, nemških gimnazijcev 570, realcev za 236. En srednješolec torej pride na 696 Slovencev, a že na 65 Nemcev. Nemci imajo 3 gimnazije in eno realko, Slovenci samo 2 utrakvistični (polovica predmetov se poučuje slovenski, polovica nemški) nižji gimnaziji, ki se imata boriti z vsemi mogočimi zgoraj deloma navedenimi težočami.

Na Koroškem 90.495 Slovencev s 106 gimnazijci in 7 realci nima niti ene srednje šole, 276.829 Nemcev ima 816 gimnazijcev, 378 realcev, 3 gimnazije in eno realko. En srednješolec pride na 800 Slovencev in na 232 Nemcev. Slovenskih dijakov je zato tako malo, ker ni slovenskih šol, na nemških pa se imajo boriti z jezikom in še povrh z nemškim šovinizmom součencev in učiteljev.

Na Primorskem 212.978 Slovencev nima nobene srednje šole za svojih 425 gimnazijcev in 219 realcev. 19.454 Nemcev, večinoma priseljenih in prebivastvu usiljenih uradnikov, pa ima 3 gimnazije, 2 višji in eno nižjo realko, čeravno je nemških gimnazijcev le 256, realcev pa 225. En srednješolec pride na 330 Slovencev, a že na 40 Nemcev!

V vseh teh deželah je 1.192.977 Slovencev imelo letos 2703 gimnazijce in 745 realce. En srednješolec pride šele na 346 Slovencev. Realcev je veliko premalo, na Primorskem vlada še najboljša številna razmerje med realci in gimnazijci, primorski Slovenci so tudi gospodarsko najbolj samostojni. A tudi gimnazijcev Slovenci še dolgo nimamo preveč zlasti izven Kranjske, če hočemo imeti dovolj naraščaja za razne uradniške, profesorske, zdravniške službe. Saj ima 377.176 Nemcev v istih deželah 1865 gimnazijcev in 1042 realcev, zadnjih celo več kot Slovencev. O nadprodukciji inteligence morejo govoriti le Nemci in Čehi, pri Slovencih izobražencev še vedno primanjkuje, primanjkuje pa tudi izvedencev v vseh praktičnih poklicih, ker nimajo potrebnih šol.

A ne le da Slovenci nimamo svojih srednjih šol, niti slovenščina kot predmet se ne poučuje v potrebnem obsegu na obstoječih srednjih šolah na slovenskem ozemlju. Najboljše je v Gorici, kjer se na gimnaziji in realki učijo v prvih dveh razredih po 4, v ostalih pa po 3 ure na teden. Kranjski realci imata povprečno v vsakem razredu po 3 tedenske ure za slovenščino. Utrakvistične gimnazije na Kranjskem in Štajerskem imajo za slovenščino v dveh razredih po 3, v ostalih po 2 uri na teden, torej v celem 8 tedenskih ur manj nego v Gorici! Gimnazije v Ptuju, Celovcu in Trstu imajo po 2 uri slovenščine. Na gimnazijah v Beljaku in St. Pavlu ter na realkah v Mariboru, Celovcu in Trstu se poučuje slovenščina v posameznih tečajih, na realkah samo v nižjih razredih. Na nobenem zadnjih 5 zavodov ni profesorja, ki bi bil usposobljen za slovenščino!

7. Sklep in naše zahteve.

Tukaj smo podali slovenski javnosti sicer še nepopolno skico srednjih šol na Slovenskem. A že iz te skice lahko spoznamo, da je uredba res vseskozi pomanjkljiva in da niti najmanj ne odgovarja kulturnim potrebam slovenskega naroda. Iz tega dejstva pa sledi za vse one faktorje, ki jim je poverjena skrb za srednje šole na Slovenskem — to so deželni šolski sveti, oziroma gg. deželni šolski nadzorniki v

prvi vrsti, potem pa ravnateljstva in učiteljski zbori — sveta dolžnost, da brez odloga vse storijo, da se srednje šolstvo na Slovenskem tako uredi, kakor to zahteva kulturni položaj slovenskega naroda!

Naša prva skrb bodi enotna ureditev pouka slovenščine na vseh zavodih, ki jih obiskujejo Slovenci. Slovenščini kot materinemu jeziku se naj posveti povsod enako število tedenskih ur kakor v Gorici; ta predmet se naj poveri profesorjem, ki so za to usposobljeni. Pouk nemščine je v vseh pokrajinah, kjer je kaj Nemcev enako urejen. Enotnost imajo v šoli, enotne se čutijo v življenju. Tako mora biti tudi pri Slovencih!

Končni smoter pa morajo biti slovenske gimnazije in realke po vsem slovenskem ozemlju. Slovenci pomislite zlasti sledeče: Za 93 nemških dijakov v Kočevju se izpopolni nižja gimnazija v celoti, za 116 nemških gimnazijcev na prvi državni gimnaziji in njeni filijali v Ljubljani se ustanovi posebna gimnazija, čeravno velik del teh dijakov ni na Kranjskem rojenih — za 164 dijakov samostojnih slovensko-nemških razredov in 93 Slovencev na višji gimnaziji v Celju, torej skupaj za 257 slovenskih dijakov, pa se tamošnji razredi ne razširijo v popolno samostojno gimnazijo! To je kričeča krivica za Slovence na Štajerskem, ki se mora odpraviti v najkrajšem času!

Dokler pa nimamo povsod slovenskih srednjih šol, moramo odločno zahtevati, da se nameščajo tudi na nemških, Slovincem namenjenih srednjih šolah po vsem slovenskem ozemlju v prvi vrsti slovenske učne osebe, v najslabšem slučaju vsaj sorazmerno s številom slovenskih dijakov na dotičnih zavodih!

Nadaljna izobrazba učiteljstva.

(Konec.)

Ako preudarimo te preproste, a tako prepričevalne besede, moramo spoznati izbornost, zdrave in jasne nazore tega odličnega poljskega pedagoga ter spoznati važnost in neobhodno potrebo neprestane nadaljne izobrazbe učitelja. Ta je zanj še tem potrebnejša, ker noben poklic ne zahteva toliko vsestranskih znanosti kakor uprav poklic učitelja, čigar smoter in naloga je odgoja; odgoja pa je delo neprestanega napredka, razvoja in popolnitve samega sebe.

Kdor ne kopri in ne gre naprej enakomerno z neprestanim in tako urno napredujočim razvojem vede, ta nazaduje. Nazadovati pa ne sme nihče, a izmed vseh najmanj še učitelj, ki je dolžan korakati spredaj na čelu naroda.

Fakt pa tudi je, da idealno dovršilne izobrazbe ni moči odstraniti od pouka v šoli; ondi se pridobi samo temelj elementarnih, prvotnih napotkov, prava, cena izobrazba pa je odvisna od prakse v življenju, od vaje v poklicu, od vestnega, vnetega dela nad lastnim znanjem, od autodidaktizma. Učitelju je potrebno temeljito in neprestano delo, ki ima služiti za zgled, a to ne le zgolj svojim rejencem, marveč tudi vsemu okolišju in vsi družbi.

Stališče učiteljevo zahteva od strani družbe spoštovanja, in to spoštovanje si more pridobiti samo z razumnim, priznanja polnim postopanjem, z dokazi duševnega dela, z neprestano popolnitvijo svoje izobrazbe.

Kako smešen in pomilovanja vreden je torej oni mladenič, ki si — ponosen na izpričevalo zrelosti ali na takimenovani dekret — domišlja, da ima že v svoji lasti vse znanje, da sedaj že more počivati na svojih lavorikah ter zre na slehrnega le od zgoraj dol. Dokazano je namreč, da so le samo puhloglavci in na razumu svojem omejeni prenapeteži tako prepričani o svoji popolnosti, medtem ko so pravi učenjaki in resni misleci zmerom skromni.

Iz tega, kar smo višje povedali, torej prihaja neobhodnost izobrazbe, a to: a) v splošni, b) v specialni smeri (v stroki svojega poklica).

Tožč po splošni izobrazbi, mora učitelj marljivo in neprestano zasledovati napredek in razvoj vede na polju psihologije in pedagogike; treba je preučiti zgodovino naroda, da po javnih življenja spoznaš lastnosti in značaj do-

tičnega. Treba se je seznaniti z odličnimi izdelki književnosti, a to od začetka naše zgodovine do novejšega časa; ona predstavlja koprnenje in nakane ter napore posameznih slojev in vse družbe; ona kristalizuje v sebi „misli preje in počutkov cvetja“ vsega naroda.

Učitelj mora torej delovati neprestano nad lastno samoobrazbo. Naj si ne domišluje nihče, da bo to, kar je že preobdelal, znal uporabiti zmerom pri učenju, ker ničesar ni popolnega na svetu ter le zgolj v a ja naredi mojstra.

Za popolnitev znanja in izobrazbe v narodnem duhu je jako koristno poznanje umotvorov in del naših narodnih pedagogov, ki so preiskovali stvar pri vrelcu življenja, duha in pojave duha naroda — na podlagi temeljitega znanja teh pojavov ter na njih uprli svoje nazore in osnove, gradili svoje teorije in nazore.

Pregledovanje posebnostnih strokovnih knjig ali metodiških razprav zbuja vnetemu učitelju marsikatero zdravo misel ter mu lajša delo. Učitelj se mora vestno pripraviti za slehrno predavanje, ker mu to olajša pouk in pomaga k ugodnim posledicam truda.

Smoter šolskih konferencij mora tudi biti to, da se učitelji seznanijo z naredbami šolskih oblastnij.

Na šolskih konferencah naj pride v poštev tudi metoda poučevanja posameznih naučnih predmetov. Za vsako konferenco naj se odloči drug predmet, ker o vseh predmetih ni moči govoriti na eni konferenci podrobno in izčrpajoče.

Nič manj važno sredstvo za daljšo izobrazbo v poklicu so tudi praktične lekcije, ki jih opravljajo učitelji v navzočnosti svojih kolegov ter stvarno njih preresetavanje na mesečnih konferencah.

Vodja zavoda mora deliti svoje izkušnje in opazke, ki jih doseže v dobi od ene konference do druge s tovariši ob hospitacijah. Te opazke ne smejo imeti znamenj osebnosti, da ne izvabljajo razdražbe v učiteljskem zboru.

Zaradi omogočenja nadaljne izobrazbe vaj šolske oblasti preskrbe učiteljem časopise pedagoško-didaktične vsebine ter naj založe šolske knjižnice, oziroma okrajne biblioteke s strokovnimi knjigami in najnovejšimi umotvori iz stroke pedagogike in metodike.

Ko bodo učitelji koprneči po lastni izobrazbi, stali na višini svoje naloge, tedaj postanejo z vestnim izvrševanjem svojih dolžnosti in z vrlino svojega poklica dvigalci društva ter bodo s plemenitim ponosom v svoji notranjščini mogli gojiti v svojem sreju prepričanje, da so izpolnili čim najboljše svoje visoko poslanstvo, a to kakor glede naroda, tako tudi glede domovine.

Prevedel iz poljščine Podravski.

Reakcionarji.

Da živimo v dobi reakcionarstva v Avstriji vobče, je znano, saj ni že skoraj dne, ko bi ne slišali o izdatnih naredbah v nazadnjaškem duhu; posebe pa še na Slovenskem in specialno na Kranjskem, kjer je zadnji čas zavladala črna internacionala posebno nad šolstvom in predvsem nad ljudskim šolstvom. Ne glede na strastne napade, ki jih prinaša dannadan najpoštenjši list na Slovenskem izpod peres blagoslovljenih in le deloma blagoslovljenih prstov še „nikdar kaznovanih urednikov“, izpregovoriti hočemo le o šolstvu kot takem in pokazati svetu, da so ravno ti, ki vpijejo in se rote, kakšni prijatelji napredka in obče blaginje so, največji nasprotniki tega.

Ne rečemo, da ni vmes mož, ki so res vneti za napredek, a ti so redki in, kakor se kaže, brez moči.

Obče znano je, da je napredek in s tem v zvezi blaginja posameznih narodov, držav, dežel, krajev in okrajev zavisen pred vsem od kulturnega napredka temeljem duševne izobrazbe. In ta zopet zavisi od urejenega šolstva, bodisi od najvišje do najnižje kategorije, od ljudskega šolstva, zakaj le potom tega je mogoča izobrazba širših proletarskih mas in kmetiškega ljudstva.

Srečni, bogati, četudi majhni narodi se predvsem ponašajo z dobro urejenim ljudskim šolstvom in ne prikrijevajo tega, da se imajo za svojo srečo in bogastvo zahvaliti le šoli.

Brez pouka, brez šole ni napredka, ni blaginje, ker se ne more konkurirati z na-

prednejšim, duševno bolj razvitim in zato za gospodarstvo sposobnejšim narodom. Pri nas ne moremo še biti ponosni na svoje šolstvo, zakaj to še dolgo ne bo senca tega, kar bi moralo biti, in sicer zaradi premalo šol. So kraji, kjer je še na sto otrok brez pouka. Zopet so kraji, kjer ima po sto in več otrok malec kake zasilne šole dvakrat na teden. In zopet druge šole so prenapolnjene, v pretesnih prostorih itd. Le malo je v naši deželi res pravih šol, kjer vladajo normalne razmere in so možni potrebni uspehi.

In dokler bo tako, ne bo bolje, in najsi najnovejši psevdoprijatelji ljudskega šolstva skličejo še toliko shodov v kako Škofjo Loko in naj magari uniformirajo vse svoje zavedne in nezavedne pristaše in drže še tako poučna socialna predavanja, ne bo boljše in pojdemo rakovo pot.

Predvsem je treba, kar smo že češče poudarjali, dati nek temelj obči naobrazbi. In to ni drugače mogoče, kakor potem ljudske in to dobro urejene ljudske šole z normalnimi razmerami. Kako se mora človek učiti višje matematike, če ne zna naštevanke in nima temeljnih pojmov iz ljudske šole.

In z odkritim vizirjem vržemo vam v obraz očitjanje, da ste vi največji nasprotniki šole — reakcionarji v pravem pomenu besede.

Kakor prej omenjeno, treba še veliko in veliko, da se bo moglo meriti naše šolstvo z onim v naprednejših kronovinah. Nas, ki poznamo dobro naše šolske razmere, ne zadene nobena krivda, konstatiramo tu javno, da je naše ljudsko šolstvo v administrativnem oziru še silno pomanjkljivo in bo treba še par sto razredov, če hočemo, da bo vsaj splošno popolnjeno.

Ta nedostatek je dobro znan tudi centralni vladi na Dunaju. In ta vlada leto za letom daje v tem oziru klobote s predbacivanjem, da je kranjsko ljudsko šolstvo vsestransko pomanjkljivo. Pa tedaj se vzdigne iz vaše srede mož in to odločno zanika in dokazuje, kako so za šolo vneti in koliko zanjo store.

Dalje. Znano je, da so kraji, kjer je treba novih šol, ali že obstoječe razširiti in to v najzanesljivejših vaših krajih, a ljudstvo v svoji kratkovidnosti se temu upre. In kje ima najboljšo pomagajoče in podpihvalce? V vas. Namesto da bi tako ljudstvo poučili, pomirili in mu razložili pomen šole; mu povedali, da je dobro urejena šola pravi blagoslov za dotični kraj; saj vam nobeden ne jemlje vašega duševnega prepričanja, ga hujskate, da šole ali ni treba, ali da že taka zadostuje. Še več. So pa kraji, kjer je ljudstvo samo prišlo do tega in zahteva šolo. Namesto, da bi takemu ljudstvu šli blagohotno na roko, ga ovirate in vso stvar zadržujete. To nam izpričuje Muljava. Kaj bi še naprej navajali razne primere in potrdila, saj zadostujejo besede samega voditelja dr. Šušteršiča, ki se je izrazil pri neki seji, menda v dež. šol. sveta ni dolgo temu, in sicer: „Mi ne dovolimo nobenega razreda in nobenega učiteljskega mesta več.“ To zadostuje in je najklastičnejša priča, kakšni prijatelji šolstva so. In naj prinaša „Slovenec“ še take statistične podatke o ljudski izobrazbi v klerikalnih državah, vzemimo Belgijo, in naj še toliko vpijejo in pišejo o strokovni izobrazbi ter kmetiških šolah, o socialnih in prometnih kurzijah, dotlej, dokler bodo zavzemali napram ljudski šoli tako reakcionarno stališče — oni že vedo, zakaj — in nasprotovali s tako vehemenco razvijanju ljudskega šolstva, niso drugzega ko reakcionarji.

Udeležencem XX. glavne skupščine Zaveze.

Kdor želi, da mu pripravjalni odbor preskrbi prenočišče v Gorici, naj se zanesljivo zgleda do 4. septembra t. l. pri predsedniku pripravjalnega odbora gospodu Ign. Križmanu, nadučitelju v Dornbergu pri Gorici. Ravnotam se je treba zglasiti za banket.

Kdor se udeleži izleta na Simon Gregorčičev dom in se hoče voziti iz Čedad ali od Sv. Lucije v Vrso, naj se zgleda pri gospodu Ign. Križmanu, ki preskrbi vozove. Kdor se ne bo zglasil, bo moral peš hoditi.

Vodstvo Zaveze
Luka Jelenc,
predsednik.